

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพเศรษฐกิจและการค้าขายในปัจจุบัน มีการแข่งขันกันผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นอันมาก ทำให้จำนวนสินค้าประเภทเครื่องอุปโภค บริโภคและบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกได้มากขึ้น จึงเกิดการแข่งกันระหว่างผู้ประกอบการการค้า โดยใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อเสนอขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด เพื่อความอยู่รอดและมุ่งหวังผลกำไรเป็นที่ตั้ง โดยพยายามลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้ราคาสินค้าของตนถูกกว่าราคาสินค้าของคู่แข่ง เป็นอันว่าการใช้สารอาหารที่มีราคาถูกและไม่มีคุณค่าทางโภชนาการแทนสารอาหารที่มีราคาแพง หรือการใช้สารปรุงแต่งสี กลิ่น รส เพื่อปิดบังลักษณะที่บกพร่องของผลิตภัณฑ์ เช่น การใช้สีข้อมันและสารกันบูดใส่ในอาหาร การใช้โซเดียมทำให้เนื้อเปื่อยยุ่ย การใช้ซัลเฟอร์แทนน้ำคาว นอกจากวิธีต่าง ๆ ดังกล่าวผู้ประกอบการค้ายังใช้กลวิธีสมัยใหม่ เช่น การโฆษณาต่าง ๆ การลด แลก แจก แถม เพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพหรือเลือกรับบริการสุขภาพของตน นอกจากนี้ยังมีการใช้ถ้อยคำโฆษณาที่ก่อให้เกิดผู้บริโภคเข้าใจผิด เช่น การโฆษณาอาหารกึ่งสำเร็จรูปชนิดหนึ่งมีภาพเนื้อสัตว์ที่ฉ่ำ และใช้ข้อความโฆษณาที่ทำให้ผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยเข้าใจผิดคิดว่าอาหารนั้นมีส่วนผสมของเนื้อสัตว์ชนิดนั้น ๆ ความภาพที่ปรากฏอยู่บนฉลาก

ในค่านับบริการสุขภาพก็เช่นกันมีการใช้สื่อโฆษณาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หลอกหลวงให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด หวังเข้าไปใช้บริการการรักษายาบาล ในปีหนึ่ง ๆ จึงพบว่าผู้บริโภคต้องตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาหลอกหลวงและสูญเสียเงินให้กับหมอเถื่อนที่ทำการรักษาโดยปราศจากความรู้ ทักษะของหมอน้อย หรือเด็กชายประสิทธิ์ เชิดชู ที่ได้รับขนานนามว่าหมอน้อย เหวดคาซึ่งเป็นชาวกรีกโครมในหน้าหนังสือพิมพ์ช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

พ.ศ. 2529 นอกจากนี้ยังพบอีกว่ามีการทดลองในเรื่องเครื่องมือทางการแพทย์ เช่น เครื่องมือที่ช่วยให้คนเข้ยสูงขึ้นได้ 1-3 เซนติเมตรภายในระยะเวลา 1 เดือน โดยใส่เครื่องมือดังกล่าวไว้ในรองเท้า เป็นต้น เมื่อผู้บริโภครู้ผลดีไปเลือกรับบริการหรือซื้อเครื่องมืออื่นไปใช้ ต่อมาภายหลังทราบว่าตนถูกทดลองก็ไม่กล้าที่จะบอกเล่าแก่บุคคลอื่นเพราะความอาย จึงเป็นเหตุให้มีการทดลองกันอยู่เสมอ

สาเหตุดังกล่าวข้างต้นก็เนื่องมาจากทั้งตัวผู้ผลิตและผู้บริโภคเองขาดความรู้หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งมักจะเป็นการกระทำโดยเจตนาของผู้ผลิตตลอดจนค่านิยมของผู้บริโภคเองไม่ถูกต้อง แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคพุทธศักราช 2522 ตลอดจนมีหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สมาคมส่งเสริมผู้บริโภคของสภาสตรีแห่งชาติ สมาคมผู้พิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค ใ้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่ผู้บริโภค ดำเนินการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้บริโภคในทุกด้าน แต่ก็ไม่สามารถจะปกป้องสิทธิและคุ้มครองผู้บริโภคได้ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะอัตราค่าตั้งเจ้าหน้าที่ตลอดจนงบประมาณมีน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้บริโภคทั่วประเทศ ฉะนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริโภคเองในการปกป้องสิทธิของตน โดยผู้บริโภคจะต้องตื่นตัวหรือรู้ทันการเปลี่ยนแปลงและวิธีการเสนอขายสินค้าและบริการในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งมีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภค เพื่อจะได้รับความปลอดภัยความเป็นธรรมและความประหยัคจากสินค้าและบริการต่างๆ

โดยที่เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคเป็นหมวดหนึ่งในวิชาสุขศึกษาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าการพัฒนาสุขภาพของเยาวชนที่มีประสิทธิภาพนั้นควรใช้โอกาสที่มีอยู่ในโรงเรียนถ่ายทอดความรู้ทางด้านสุขภาพ สร้างแนวคิดค่านิยม เจตคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องจนถึงสุจริตให้กับเยาวชนในวัยเรียน (วรุณี สุรสิทธิ์ นิภา มบุญปิจู และชนิดันธุ์ วโรทัย 2519: 1) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติทุกฉบับ โดยเฉพาะแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่เกี่ยวกับสุขภาพไว้ว่า "ให้มีบุคคลที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ"

(กระทรวงศึกษาธิการ 2519: 1) ดังนั้นการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีแก่เด็กจึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของโรงเรียนที่จะต้องถ่ายทอดความมุ่งหมายของวิชา

สุขศึกษา ทั้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับเรื่อง
 สุขภาพผู้บริโภครทางด้านความรู้ แนวคิด ทักษะ และ การปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่ักเรียน
 เพื่อให้ักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพผู้บริโภคไปใช้
 ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตลอดจนสามารถเป็นผู้นำในการ
 ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคในทางที่ถูกต้องไป
 สู่ครอบครัวและสังคมได้อีกด้วย

เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอด
 ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคมามากตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาและ
 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตลอดมา ดังนั้นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นนี้จึงน่าจะมีความ
 ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง อีกประการ
 หนึ่ง เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางของความเจริญในทุกด้าน
 จึงเป็นแหล่งที่มีเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการต่าง ๆ มากและเกิดการแข่งขัน
 กันทางการค้าขึ้นโดยมีการใช้กลยุทธ์หลายรูปแบบ เป็นต้นว่า การโฆษณาชักจูงให้
 หลงเชื่อทั้งจากผู้ขายโดยตรงและทางสื่อโฆษณาต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์
 หนังสือพิมพ์ ฉะนั้นผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครจึงมีอัตราการเสี่ยงภัยค่อนข้างสูง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะได้ออกศึกษาพฤติกรรมสุขภาพทางด้าน
 ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานครว่านักเรียนเหล่านี้จะมีความรู้ ทักษะ
 และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัย
 มาปรับปรุงการเรียนการสอนเรื่องสุขภาพผู้บริโภค ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการ
 แก้ไขปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร สุขศึกษาในหมวดที่เกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภค รวมทั้ง
 นำไปใช้ปรับปรุงโครงการ สุขภาพในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพที่ยั่งยืน อันจะช่วย
 พัฒนาเยาวชนของชาติให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดี และสามารถเผยแพร่ความรู้
 และเป็นตัวอย่างในการ ปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับบุคคลในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาตัวแปรในเรื่องความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร เพศ เท่านั้น
2. เนื้อหาในแบบสอบถามการศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ครอบคลุมเนื้อหาสุขภาพผู้บริโภคในหลักสูตร วิชาสุขศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายในเรื่องการเลือกใช้อัตราส่วนสุขภาพ การเลือกรับบริการสุขภาพ การรับข่าวสารทางสุขภาพ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเชื่อถือได้สามารถใช้สำรวจ และเปรียบเทียบหาความแตกต่างในเรื่องความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้
2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ทางด้านสุขภาพผู้บริโภค และสามารถตอบแบบสอบถามได้ตรงตามที่ตนมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคได้ตามความเป็นจริง

ความจำกัดของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์หรือติดตามสังเกตพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สุขภาพผู้บริโภครวม หมายถึง สุขภาพของบุคคลอันเป็นผลจากการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ การเลือกรับบริการสุขภาพ การรับข่าวสารทางสุขภาพ
2. ความรู้ หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ ซึ่งเป็นผลให้สามารถแสดงออกได้ในลักษณะของความจำ ความเข้าใจ และความสามารถในการนำประสบการณ์ไปใช้ รวมทั้งสามารถที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโภครวมได้
3. ทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเรื่องสุขภาพผู้บริโภครวม
4. การปฏิบัติ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปการกระทำในเรื่องสุขภาพผู้บริโภครวมซึ่งเป็นผลมาจากความรู้และทัศนคติ
5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษาที่เปิดสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร
6. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย